

Generelle bemerkninger til utredningen

Ungdom mot EU er svært fornøyd med at Regjeringen, etter oppfordring blant annet fra Nei-bevegelsen og fagbevegelsen, satt ned Sejersted-utvalget for å få evaluert Norges avtaler med EU. Selv om utvalgets mandat ikke inneholdt å utrede alternativer til avtaleverket er det likevel en seier både for de som er interesserte i EU- og EØS-spørsmålet, og for det norske demokratiet. Det hjelper debatten om Norges forhold til EU at man har et forskningsbasert faktagrunnlag å diskutere på bakgrunn av. Imidlertid burde alternativer til dagens avtaleverk ha vært en del av mandatet til utredningen, og det er positivt at Nei til EU, EI & IT-forbundet og Fagforbundet tok initiativ til prosjektet "Alternativer til dagens EØS-avtale".

Ungdom mot EU vil starte med å gi utvalget ros for et godt arbeid. Helhetlig er "Utenfor og innenfor" en god gjennomgang av effektene av Norges avtaler med EU, og på de fleste områdene maler utredningen et godt bilde av effektene av avtalene. Men dessverre er det en del metodologiske svakheter ved utredningen, og på flere punkter er det grunn til å være svært kritisk til arbeidet som har blitt utført.

Når utredningen oppsummerer debatter og konfliktlinjer knyttet til avtalene og deres effekter, ser utvalget (i noen tilfeller utvalgets flertall) ut til å ensidig konkludere positivt, og avfeie legitim argumentasjon og frustrasjoner fra berørte parter. Det er også flere punkter hvor utredningen konkluderer til tross for at det finnes forskning som motstrider konklusjonene. Utvalget ser ut til å ha ignorert store deler av data som kan motsi deres konklusjoner, og det er grunn til å stille seg spørsmålet om utvalget har misforstått hva en forskningsbasert rapport er. Det som virker som en forutinntatt positiv holdning til EU/EØS og øvrige avtaler skygger dels over tingenes faktiske tilstander. Dette høringssvaret kommer til å komme inn på disse punktene i de spesifikke kapitlene under.

Ungdom mot EU håper at stortingsmeldingen basert på NOU 2012:2 tar høyde for dette, og gir et bedre bilde av noen av debattene enn utredningen har gjort.

Kapittel 12 Kunnskap og debatt om EU-avtalene i Norge

Utredningen peker på at de uenigheter i EU og EØS-spørsmålet som kunne ført til debatt vanligvis legges død av regjeringene. Det problematiseres i liten grad hvordan den manglende diskusjonen i media som man tar opp kan være begrunnet med at regjeringen nekter å diskutere avtalen. Når regjeringen legger debatten død er det mindre sannsynlig at media kommer til å ta det opp.

Utredningen bruker en meningsmåling de selv utførte som grunnlag for å påstå at støtte til EØS-avtalen står sterkt i Norge, og at det norske folk er samlet bak avtalen som et kompromiss mellom medlemskap i EU og ingen avtale overhodet. Det mener Ungdom mot EU er feil. Skepsisen til EØS-avtalen øker markant, og i en meningsmåling i november 2011 var det et flertall av de spurte som foretrakk en handelsavtale med EU heller enn EØS-avtalen. I tillegg ser vi en økende skepsis i LO og fagbevegelsen grunnet manglende vilje til å si nei til lovgivning som vi må innta gjennom avtalen, som strider mot norsk samfunnsånd, norsk politisk tradisjon og som møter massiv motstand. Eksempler på dette er blant annet vikarbyrådirektivet og datalagringsdirektivet, og tidligere tjenestedirektivet. I striden om Vikarbyrådirektivet spesielt har det demokratiske underskuddet i avtalen, derav den manglende viljen eller muligheten til å si nei til direktiver som virker negative for norsk arbeidsliv, kommet til syne.

Det er bra at rapporten belyser det lave kunnskapsnivået om avtalene og den dårlige dekningen i skolen, men Ungdom mot EU etterlyser en kobling mellom lite debatt, lavt kunnskapsnivå og dårlig dekning i skoleverket. Når man ikke opplæres skikkelig i Norges forhold til EU har man heller ikke et grunnlag for å diskutere det, og det blir opp til organisasjoner og partier med en agenda å drive opplysning heller enn å føre debatten. Det fører både til at debatten som faktisk oppstår skjer på et dårlig grunnlag, da man ofte opererer med forskjellig virkelighetsforståelse og definisjoner. I tillegg er det naturlig at støtten til avtalen forblir stor når kunnskapsnivået er lavt. Det er svært vanskelig å være kritisk til noe man ikke vet hva er, og enda vanskeligere å ønske å bytte det ut eller fjerne det helt. Hvis man ikke vet hva avtalen er eller hvordan den fungerer og da heller ikke har kjennskap til mekanismene i kraft og alternativer til dem, er det umulig å ta stilling til og diskutere avtalen. Dette har direkte sammenheng med at debatten om EU og EØS i stor grad er preget av "ideologiske skyttergraver". At dette er et stort demokratisk problem problematiseres ikke godt nok i utredningen.

Det store misligholdet mellom folkeopinionen i EU-spørsmålet sammenliknet med partienes standpunkter diskuteres heller ikke grundig nok. At partiene i så liten grad gjenspeiler folkemeninga i EU-spørsmål viser, som utredningen korrekt påpeker, at EU-spørsmålet ikke er noe velgere velger parti på bakgrunn av. Men det viser også et demokratisk problem i Norge, hvor den rådende politiske ledelsen synes å ha en annen virkelighetsoppfatning enn den folk flest har. EØS-skepsisen er også langt høyere i befolkningen enn på Stortinget. Dette undergraver argumentet om at EØS-avtalen er demokratisk forankret i en rekke enstemmige storting.

Det er i dag et problem med informasjonsflyten mellom Utenriksdepartementet og organisasjoner. Informasjonen som kommer fra Utenriksdepartementet er svært mangelfull, ofte kun saksframlegg som det er vanskelig å få noe nyttig informasjon ut av. I tillegg har det vist seg svært vanskelig å få tak i protokoller og informasjon som i utgangspunktet skal være offentlig tilgjengelig. At dagens regjering har lagt dagens tilknytning til EU til grunn har ført til et svært ukritisk utenriksdepartement, og det er synd at departementet ser ut til å reflektere i så liten grad over de negative konsekvensene av Norges avtaler med EU. I tillegg er det svært kritikkverdig at vi har en utenriksminister som møter som utenriksminister på arrangementer og taler, i strid med regjeringens plattform, om at Norge burde bli medlem av EU.

Ungdom mot EU krever:

- At Kunnskapsdepartementet og Utenriksdepartementet sammen sørger for at en mer saklig, kritisk og reflektert opplæring innen EU, EØS-avtalen og andre relevante avtaler kommer inn i den norske skolen.
- At Utenriksdepartementet bedrer sine rutiner for informasjonsflyt til samfunnsorganisasjoner, og at det legges opp til at samfunnsaktører i større grad kan komme med innspill til prosessene.

Kapittel 16: Arbeidsliv og arbeidsmarked

Ungdom mot EU er enige i utredningens konklusjoner om at det har gått bra i norsk økonomi og arbeidsliv de siste 20 årene og vi bestrider ikke dette. Ungdom mot EU synes derimot at rapporten kommer med konklusjoner som motstrider hverandre, og ikke alle konklusjonene er like uproblematisk. Ganske tidlig i kapittelet om arbeidsliv sies det, med riktighet, at:

"arbeidslivsutviklingen siden 1994 er påvirket av en rekke internasjonale og nasjonale forhold, og det er vanskelig å isolere EU/EØS-effekter fra andre samvirkende faktorer – både på den positive og den negative siden." Og videre "at i hvilken grad og på hvilken måte EØS-avtalen har påvirket denne utviklingen som understreket i kapittel 14 er vanskelig å fastslå med noen grad av presisjon, fordi EU/EØS-tilpasningen har skjedd parallelt med andre store endringer i verdensøkonomien og i norsk økonomi og samfunnsliv."

Likevel konkluderer utvalgets flertall, når det kommer til hvorfor det har gått bedre i norsk arbeidsliv de senere årene, at "deltakelsen i EUs indre marked snarere har fremmet enn hemmet denne utviklingen".

Utvalgets mindretall, Dag Seierstad, viser en annen virkelighetsoppfatning:

"Etter dette medlemmets syn er Norges EØS-tilknytning uheldig fordi vi gjennom den slutter oss til et markedsliberalt system som fører til økende inntektsforskjeller, finansielle og økonomiske kriser, fleksibiliserte og segmenterte arbeidsmarkeder, og en utstøting av arbeidslivet som rammer de mest sårbare."

Dette er noe som bygges opp under av selve rapporten på flere punkter, blant annet når rapporten sier at de økonomiske forskjellene i Norge har økt på grunn av økte kapitalinntekter. Ungdom mot EU mener dette viser at deltakelsen ikke utelukkende har ført til en positiv utvikling. Bare de siste årene har det vært flere oppslag i nasjonalt media om uholdbare arbeidsforhold i Norge. Det har bl.a. blitt avslørt at polske arbeidere har arbeidet for 27 kroner timen, og Virke varslet nylig (30.1.2012) at tiltakene mot sosial dumping som er innført er EØS-stridig.

Siden avtalen kom i kraft har den flere ganger vakt oppsikt i norsk fagbevegelse. Det har vært flere direktiver som har ført til demonstrasjoner og protester, og disse diskusjonene problematiseres ikke tilstrekkelig i utredningen. Tjenestedirektivet vakte svært stor oppsikt, og det var storstilt frykt for økt sosial dumping etter direktivet. Striden om Vikarbyrådirektivet viser at til og med lovgivning som har blitt kjempet fram av europeisk fagbevegelse og som i Europa generelt vil være positivt, i Norge vil føre til en markant reduksjon av arbeidernes rettigheter og en svekkelse av den norske arbeidsmiljøloven. Det norske arbeidslivet er helt unikt, og er under konstant trussel fra EU gjennom dagens avtaleverk.

Det roserøde bildet av norsk arbeidsliv som males, og korrelasjonen dette har til EØS-samarbeidet, er det grunn til å så tvil om. Ungdom mot EU mener at den positive utviklingen vi har hatt i Norge har skjedd grunnet tradisjonell norsk politikk, som vi også førte før vi fikk EØS-avtalen. Den norske økonomiens særegenheter burde ikke tilskrives EØS-avtalen når man ikke kan måle effekten denne avtalen har hatt.

Videre viser dette kapittelet hvordan utvalget kun har brukt data som støtter deres konklusjoner. Det vises i utredningen til vedtak på fattet på Fellesforbundets landsmøte høsten 2011 for å vise at EØS - avtalen har bred støtte fra arbeidslivets parter. Utvalget trenger ikke se lengre enn til andre vedtak på samme årsmøtet (som vedtaket om å slutte seg til Alternativer til EØS-prosjektet) for å finne data som ikke i så stor grad støtter opp om den konklusjonen.

Ungdom mot EU krever:

- At det norske arbeidslivet tas ut av EØS-avtalen, og at rettsakter som har vist seg som en trussel det norske arbeidslivet tas ut av avtalen.

- At kampen mot sosial dumping og for et anstendig arbeidsliv prioriteres høyere enn ytterligere EØS-tilpasning, og at regjeringen prioriterer råd fra norsk fagbevegelse i slike spørsmål.

Kapittel 18 Distrikts og regionalpolitikk

Utredningen sier følgende om reglene for offentlige anskaffelser: "De har ført til besparelser og bedre innkjøpsrutiner, fremmet økonomisk aktivitet på tvers av kommunegrenser og motvirket misligheter. "

Videre nevner utredningen noe av kritikken som regelverket har fått, men avfeier denne på et usaklig og udokumentert grunnlag. Ungdom mot EU reagerer sterkt på denne forherligelsen av reglene for offentlige anskaffelser. Disse reglene er langt fra så uproblematiske for distrikts-Norge som utredningen legger opp til. Det er rart at en forskningsbasert utredning, heller enn å benytte seg og se på det arbeidet som allerede har blitt gjort på området, konkluderer med " at det her ikke foreligger forskning som gir noen samlet oversikt over kost/nytteeffektene av anskaffelsesreglene, verken sentralt eller lokalt.". Det er grunnlag for å spørre seg selv om utvalget har konkludert slik fordi de ikke har funnet empiri som dekker opp om egne forutinntatte meninger.

EU-kommisjonen publiserte i mars 2011 en rapport som konkluderer med at transaksjonskostnadene for offentlig anskaffelse kommer opp mot 18 – 29 % av kostnaden til hele prosjektet, og som i tillegg konkluderer med at de billigste prosjektene oftest er dyrest å konkurranseutsette. Undersøkelser har også vist at disse prosessene er tidkrevende, og ikke gir innsparinger som står til samsvar med tidsbruken. Når man ser det i sammenheng med at grensen for når offentlige prosjekter skal konkurranseutsettes er lavere i Norge enn EØS-regelverket fastsetter (noe avtalen i seg selv ikke kan klandres for) og at Norge ligger på topp når det gjelder såkalte transaksjonskostnader, er det ubegripelig hvordan utredningen kan konkludere med at dette er noe annet enn fordyrende for distriktene i Norge. Det har også vært flere saker hvor prosjekter har blitt lagt død grunnet regelverket for offentlige anskaffelser fordi det ville bli dyrere enn det ellers var tenkt.

Ungdom mot EU mener reglementet for offentlige anskaffelser har hatt en betydelig mer negativ innvirkning på distrikts-Norge enn Europautredningen konkluderer med, og synes det er synd at utvalget som skulle være forskningsbasert ser ut til å ha ignorert forskning som motstrider deres konklusjoner.

Når det kommer til striden rundt den differensierte arbeidsgiveravgifta, et svært viktig distriktpolitisk tiltak, peker utvalget godt på problemstillingen og hvordan denne saka har vart lenge og vært en intens debatt mellom de forskjellige partene i samarbeidet.

Utvalget konkluderer med at "ESA i praksis ofte er med på å finne frem til løsninger som kan sikre videre støtte innenfor rammene av EU/EØS-rettens krav", noe som i denne saken er direkte feil. Rapporten påpeker at Norge tok i bruk unntaksklausulen i ODA-protokollen, noe som klart viser at uenigheten mellom Norge og EFTA-domstolen/ESA var så stor, og at denne saken var så viktig for Norge at vi var villige til å bruke denne unntaksregelen. Hvis Norge ikke hadde gjort det er det ingen garanti for at regelverket ville stått seg, og da er det en rar virkelighetsbeskrivelse som utvalget maler. Og til og med etter denne prosessen er den differensierte arbeidsgiveravgifta i dag markant svekket i forhold til hvordan den var før.

Disse endringene er svært graverende, og viser hvorfor EU ikke burde regulere norsk distriktspolitikk gjennom EØS-avtalen. Denne politikken er i tillegg en del av det som i Stortinget i 1992 ble garantert at ikke skulle berøres av avtalen. Den ukritiske holdninga til dette som Europautredningen viser, reflekterer en større trend til å kun se positive aspekter ved Norge sitt forhold til EU som dessverre gjennomsyrrer den norske staten, og Utenriksdepartementet.

Ungdom mot EU krever:

- At norsk distrikts- og regionalpolitikk forblir et norsk anliggende, og at de negative endringene på dette feltet reverseres.
- At regjeringen setter ned en tydelig grense for hva som ikke skal kunne berøres av EØS-avtalen i fremtiden.

Kapittel 19 Energi, klima og Miljø

Delkapittelapittel 19.1: Energi.

Europautredningen fremhever i dette kapittelet tre hovedpoeng: At liberaliseringen innenfor energisektoren har i all hovedsak skjedd utenfor EØS, at stortingsproposisjonen fra 1992 om at energisektoren i all hovedsak ville holdes utenfor EØS ikke var riktig, og at selv om EØS-avtalen har fått større innvirkning på energisektoren enn antatt, greier Norge å fremme sine interessert innen for rammene av avtalen. Det er viktig for Ungdom mot EU å fremheve det siste punktet.

Ungdom mot EU mener at Europautredningen underslår konsekvensene av lisensdirektivet (oljedirektivet). I utredningen blir det hevdet at direktivet kun dreier seg om en presisering av gjeldene reglene for fri konkurranse i EU. Ungdom mot EU er av den oppfatning at det rammer kjernen av norsk petroleumspolitik, nemlig at den skal gagne hele det norske samfunnet. Med dette direktivet forsvant kravet om at oljeselskapene må lære opp og bruke norsk arbeidskraft. Det er heller ingen regler om ilandføring av olje i Norge lenger. Selv om Norge fortsatt har forvaltningsretten over oljen på norsk sokkel, har vi altså mistet verktøy som sikrer norske næringsinteresser. Myndigheten i Norge kan ikke favorisere et selskap, eller bestemme hvilke

selskaper som har utvinningsrett på hvilke felt, eller hvem som har operatøransvaret. Når ESA fikk gjennomslag til endring av petroleumsloven i fjor sommer, betyr det i praksis at det er oljeselskapene som må bestemme seg for om det er lønnsomt at for eksempel oljeutvinning i Lofoten og Vesterålen skal føre til en satsning på arbeidsplasser i regionen.

Ungdom mot EU mener at det skal være muligheter for myndighetene å utøve politisk styrking over våre avgjort viktigste næringer. EØS-avtalen legger klare begrensninger på dette, og det er tydelig at EØS-avtalen legger klare begrensninger på dette området.

Delkapittel 19.2: Klima og 19.3: Miljø

Europautredningens flertall konkluderer med at "det fremstår som klart at EØS-avtalen alt i alt har ført til en mer ambisiøs norsk miljøpolitikk". Dette er i strid med vurderingene i Europautredningens egen fagutredning på miljø, "norsk miljøpolitikk og EU" av Elin Lerum Boasson, forsker ved Fridtjof Nansens Institutt. Denne rapporten tilbakeviser en konklusjon om at EØS-avtalen har drevet frem endringene i norsk miljøpolitikk siden 1992.

Ungdom mot EU mener det er svært rart at utredningen konkluderer på tvers av en fagutredning de selv har bestilt, og stiller spørsmålstegn ved hvorfor denne har blitt satt til side av utvalget. Igjen er det grunnlag for å spørre om utvalget prioriterer hvilke rapporter og hvilket datagrunnlag de bruker for rapporten etter hvilke konklusjoner de selv er ute etter.

Et tydelig problem som viser deler av den negative påvirkningen som EØS-avtalen har hatt på norsk miljøpolitikk, er evnen til å nekte konsesjon på samfunnsmessig grunnlag. Konsesjonsloven av 1981 slo fast at bedrifter kunne nektes konsesjon hvis driften kunne føre til blant annet spredning av sykdom eller forurensing, ved uheldig plassering eller hvis samfunnsmessige interesser tilsa konsesjonsnekt. Dette var et viktig verktøy i å regulere næringer som det var frykt for at ville operere på en miljøfiendtlig måte hvis. Denne retten har man ikke i dag på grunn av EØS-avtalen, og det er svært negativt.

Ungdom mot EU krever:

- At regjeringen tar kontroll over norsk klima- og miljøpolitikk, og tar dette området ut av EØS-avtalen.
- At norsk petroleumslov, differensiert arbeidsgiveravgift, konsesjonslovgivning og andre områder som har blitt svekket tas opp til diskusjon i Stortinget, og at det jobbes med å få reversert disse negative følgene av avtalen.

Kapittel 22 Grensekontroll, politisamarbeid og innvandring

Ungdom mot EU mener utredningen ikke diskuterer det demokratiske underskuddet i Schengen-samarbeidet på en god nok måte. Som Europautredningen påpeker er avtalen en dynamisk rammeavtale slik som EØS-avtalen, og dette i seg selv er et problem da avtalen i dag er noe radikalt annerledes enn den var når den ble inngått. I tillegg har Schengen-avtalen en paragraf som sier at hele avtaleverket oppløses hvis Norge sier nei til en ny rettsakt som skal inn i Schengen. I den grad reservasjonsretten er et demokratisk alibi for EØS-avtalen er altså Schengen-avtalen desto dårligere demokratisk forankret, og norske folkevalgte har ingen mulighet til å påvirke avtalene. Dette har ført til at tillegg til Schengen nærmest ikke har blitt diskutert, og påfølgende har Norge avgitt suverenitet på dels store juridiske områder uten en demokratisk prosess.

Ungdom mot EU er videre svært kritisk til hvordan reglene i Schengen behandler asylsøkere. Et eksempel på dette er førstelandsprinsippet som er nedfelt i Dublin II-forordningen, som slår fast at en asylsøker skal ha sin søknad behandlet i det første trygge landet vedkommende kommer til. Dette har ført til at brorparten av asylsøknadene i EU behandles av grenseland som Italia og Hellas, som er de første landene mange av flyktningene kommer til. I disse landene er det svært liten sjanse for å få innvilget asylsøknaden sin, og flere menneskerettighetsorganisasjoner har kritisert dette som brudd på menneskerettighetene.

I tillegg er vår tilknytning til Frontex og patruljene til yttergrensene svært problematiske. Det er bra at utvalget påpeker dette:

”Norge har deltatt med personell og utstyr i Frontex-operasjoner, herunder i styrken som fra årsskiftet 2010–11 bistår Hellas med yttergrensekontrollen mot Tyrkia. Som følge av Schengen patruljerer med andre ord væpnet norsk personell den gresk-tyrkiske grensen. Dette er en side ved norsk EU-samarbeid som har vært lite synlig i den hjemlige debatt.”

Ungdom mot EU føler det er svært viktig å påpeke at Norge, gjennom sin deltakelse her, tar del i brudd mot menneskerettighetene til asylsøkere.

Ungdom mot EU krever:

- At Schengen-avtalen sies opp.

- At Norge slutter å sende asylsøkere tilbake til Hellas, Italia, Spania og andre anstrengte land.
- At Norge umiddelbart avslutter sitt engasjement i Frontex og på den europeiske grensen utenom grensen mellom Norge og Russland.
- At det redegjøres for alle de endringene vi har tatt inn via Schengen, og at disse diskuteres skikkelig.

Avsluttende merknader

Ungdom mot EU vil vise til Studenter mot EUs høringssvar når det kommer til forskning og høyre utdanning. Vi deler deres bemerkninger, og håper at regjeringen tar høyde for deres innspill.

Ungdom mot EU er glad for at utredningen har kommet, den åpner for en debatt om noen av Norges viktigste avtaler. Intensjonen til regjeringen med en forskningsbasert gjennomgang av alle Norges avtaler med EU er svært god, og mange av analysene og beskrivelsene av forholdene i Norge er gode. Dokumentet gir et godt grunnlag for en faktabasert diskusjon, med noen forbehold.

Det burde likevel rettes sterk kritikk mot hvordan utvalget har prioritert forskjellige rapporter og faktagrunnlag. Et forskningsbasert utvalg som bevisst ignorerer data som ikke støtter konklusjonene man kommer med, uten å i det hele tatt nevne at det finnes motstridende data, er lite annet enn en farse.

Siden EØS-avtalen tredde i kraft har det kommet nesten 850 000 nye stemmeberettigede. Vi har i dag en hel generasjon ungdom som har vokst opp med dette viktige og svært omfattende avtaleverket, uten en tilstrekkelig opplæring i hva det er eller følgene det faktisk har for norsk demokrati, arbeidsliv og samfunn. Det er et generasjonsskifte i debatten, og flere og flere av de stemmene som i dag preger det politiske bildet er en del av en EØS-generasjon som aldri har sett eller hørt om noe annet enn den tilknytningen vi i dag har til EU. Det er bra at Alternativer-prosjektet har tatt ansvar for å redegjøre for alternative tilknytningsformer, og Ungdom mot EU håper at Regjeringen og Stortinget har den unge generasjonen og det kunnskapsgapet som her finnes med i den videre prosessen.

Ungdom mot EU krever:

- At Alternativer til EØS-rapporten tas med når regjeringen skal lage en stortingsmelding på bakgrunn av Europautredningen.

- At det rettes et kritisk blikk på metodologien brukt i deler av Europautredningen.
- At det legges til rette for en utstrakt opplæring av Ungdom, og at den nye generasjonen gis et grunnlag for å diskutere Norges tilknytning til EU.

Vedtatt av Ungdom mot EUs landsstyre 4.5.2012